

De Wet Deregulering Beoordeling Arbeidsrelaties

1

Samenvatting

De FNV steunt de wet DBA en vindt dat deze nu zijn beslag moet krijgen, maar wel via een zorgvuldige transitieperiode zoals de FNV altijd heeft bepleit. De impact van de wet DBA is groot. Veel mensen opereerden onder de VAR in het grijze gebied tussen werknemers en zelfstandigen. Dankzij de Wet DBA is de werkelijkheid nu genadeloos blootgelegd.

Door opdrachtgevers worden werkenden nu naar payrollbedrijven en intermediairs geleid. Dat vindt de FNV een zeer ongewenste situatie. De oplossing hiervoor is in handen van de opdrachtgevers. Zij kunnen op basis van goed opdrachtgeverschap werken met zelfstandigen of deze mensen een arbeidsovereenkomst aanbieden. Het is tijd dat de balans wordt hersteld, zoals de Wet DBA beoogt, en dat opdrachtgevers niet langer risico's vermijden en kosten afwentelen op de zelfstandigen.

FNV vraagt aandacht voor de individuele gevolgen die een plotselinge en gedwongen beëindiging van de eigen beroep, bedrijf of praktijk heeft voor de zelfstandige en pleit voor het goed benutten van de overgangperiode.

Inmiddels heeft staatssecretaris Wiebes in zijn brief aan uw Kamer een meldpunt aangekondigd. De FNV wil daar graag bij betrokken worden, samen met andere zelfstandigenorganisaties. De uitkomsten van ons FNV meldpunt zullen wij daarbij inbrengen.

Inleiding

Op donderdag 26 september 2016 debatteert de Tweede Kamer over de Wet DBA. Er is nu vijf maanden ervaring met de nieuwe wetgeving. Het is goed om bijna halverwege het overgangsjaar terug te kijken over het waarom van de Wet DBA en de ervaringen tot nu toe. Maar ook om vooruit te kijken. Dat doen wij in deze notitie, waarin wij goede en slechte ontwikkelingen uit de praktijk met u delen.

Terugblik

Met ingang van 1 mei 2016 is de Wet DBA in werking getreden als opvolger van de VAR. De FNV steunt de wet DBA en vindt dat deze nu zijn beslag moet krijgen, maar wel via een zorgvuldige

---

¹ <https://www.fnv.nl/over-fnv/nieuws/nieuwsarchief/2016/maart/fnv-opent-meldpunt-modelovereenkomst-zzp/>

transitieperiode zoals de FNV altijd heeft bepleit. Mensen die het werk doen, mogen niet tussen wal en schip raken: geen inhuur meer als zelfstandige, maar ook geen arbeidscontract krijgen of in slechte flex-constructie worden gedwongen.

De VAR had een aantal nadelen. Bij misbruik genoot de opdrachtgever onder de VAR WUO en VAR DGA volledige vrijwaring en kwam bij handhaving alle pijn bij de zelfstandige terecht. Dit is onrechtvaardig omdat de opdrachtgever in veel gevallen de aanstichter was. Met de nieuwe wet kunnen zelfstandigen en opdrachtgevers een naheffing of boete krijgen als blijkt dat er sprake is van een arbeidsovereenkomst tussen beide partijen. De loonheffing kan verhaald worden op de zelfstandigen en opdrachtgevers. Opdrachtgevers zijn verantwoordelijk voor de premies werknemersverzekeringen en de bijdrage Zvw en voor boetes. Zij kunnen deze niet op de zelfstandigen verhalen.

Opdrachtgevers zijn terecht of onterecht bang voor naheffingen. Soms leidt dit tot constructief overleg, maar vaker bedenken ze allerlei constructies om de risico's op zelfstandigen af te wentelen. Deze notitie geeft inzage in het aantal constructies die bij FNV bekend zijn en hoe de FNV oneigenlijke constructies probeert te bestrijden.

De stand van zaken tot nu toe

De Wet DBA heeft de werkelijkheid genadeloos bloot gelegd:

- Veel meer mensen vallen in het grijze gebied tussen werknemer en zelfstandige dan vooraf gedacht;
- In veel branches zijn verdienmodellen ontstaan die onder de VAR bij gebrek aan handhaving kon voortduren, maar waarvan strikt genomen de vraag is of zij in het fiscale stelsel passen. Opdrachtgevers zijn erop gebrand om hun "voordeeltjes" onder de VAR te behouden en zoeken hun toevlucht tot nieuwe schijnconstructies of lobbyen om de VAR opnieuw in te voeren.
- De effecten van de Wet DBA zijn niet alleen merkbaar aan de onderkant van de arbeidsmarkt waar schijnconstructies gepaard gaan met uitbuiting, maar vooral ook aan de bovenkant van de arbeidsmarkt in de zakelijke dienstverlening.
- Driehoeksconstructies komen op. Hierdoor kunnen zelfstandigen gemangeld worden doordat opdrachtgevers en intermediairs zich achter elkaar of achter afspraken met de belastingdienst verschuilen.

Er is veel te doen rond de Wet DBA. In de meeste gevallen gaat het gewoon goed en kunnen en blijven zzp'ers gewoon aan het werk. De meerderheid van opdrachtgevers én zelfstandigen verwachten geen problemen. Dat neemt niet weg dat er wel problemen zijn die de wet DBA zoals gezegd heeft blootgelegd, zoals onlangs nog werd bevestigd in een onderzoek van TNS NIPO. Het overgrote deel van de opdrachtgevers (73%) en zzp'ers (80%) verwacht geen knelpunten bij het werken volgens de nieuwe Wet DBA.

Vooraf werd de wet afgedaan als overbodig omdat er nauwelijks sprake zou zijn van schijnzelfstandigheid. Dat er nu veel onzekerheid is en veel modelovereenkomsten door de Belastingdienst worden afgekeurd heeft te maken met het simpele feit dat er wel degelijk (veel) sprake is van schijnzelfstandigheid. Er zijn goede voorbeelden te vinden van opdrachtnemers/werkgevers die schijnzelfstandigen een arbeidscontract aanbieden. Er zijn ook voorbeelden waar partijen massaal zelfstandigen dwingen om als payrollroller of via een extern bureau aan de slag te gaan. Hierdoor ontduiken werkgevers de betreffende cao. Er zijn zelfstandigen die

helemaal geen werk meer krijgen omdat opdrachtgevers elk risico op een naheffing of boete willen uitsluiten.

Veel opdrachtgevers/werkgevers moeten weer wennen aan het idee dat als iemand als werknemer werkt, dat die dan ook een arbeidscontract moet worden aangeboden. Of dat men het bedrijfsmodel moet aanpassen en de ingehuurde zelfstandige ook echt als een zelfstandige professionele autonomie moet geven of vrije vervanging reëel moet toestaan. De focus lag tot nu toe op teveel het vervangen van een 'papiertje' (modelovereenkomst i.p.v. VAR). Langzaam zien we de focus verschuiven naar aandacht voor de arbeidsverhouding. Dat is goed. Arbeidsverhoudingen moet duurzaam, transparant en zuiver zijn.

Voor FNV betekent dat er werk aan de winkel is om te voorkomen dat:

- a) (schijn)zelfstandigen massaal in een payroll- of uitzendconstructie worden gedwongen;
- b) de risico's eenzijdig op zelfstandigen worden afgewenteld en tarieven voor zelfstandigen nog verder dalen;
- c) zzp'ers in constructies worden gedwongen of brodeloos worden.

Constructies

1. Payrollconstructies. Hierbij gaat de voormalige zelfstandige aan het werk via een tussenpersoon die hiervoor zo'n 10 procent van de opbrengst in eigen zak steekt ten koste van de werkende die zijn inkomsten ziet dalen. De opdrachtgever schuift zo alle risico's af. De FNV ijvert voor een verbod op ongebreidelde payrollconstructies, omdat het feitelijk praktisch altijd om een schijnconstructie gaat.
2. Overeenkomst tot opdracht met inhoudingen door de opdrachtgever met andere woorden formeel wordt er een opdrachtovereenkomst aangeboden, feitelijk is er sprake een arbeidsovereenkomst maar zo noemen ze het niet om verder alle vrijheid ten aanzien van de freelancer te behouden. Het bedrijf handelt met een dergelijke constructie om werkgeverschap te ontlopen. Er is hier sprake van een schijnconstructie.

Opdrachtgevers kiezen voor deze constructie vanwege fiscale overwegingen. De opdrachtgever voorkomt met name dat overige rechten en plichten die aan een arbeidsovereenkomst vastzitten bij de opdrachtnemer terecht komen. Het is een kwetsbare constructie omdat de rechter er soms doorheen prikt. Later dit jaar zal de Hoge Raad naar verwachting meer duidelijkheid geven over dit probleem, zowel voor het fiscale recht als voor het arbeidsrecht. De opdrachtnemer/freelancer moet procederen om een arbeidsovereenkomst te claimen. Die drempel is hoog voor mensen met een kwetsbare arbeidsmarktpositie.

3. De fictieve dienstbetrekking (gelijkgesteldenregeling): Bij een (fictieve) dienstbetrekking is de opdrachtgever/werkgever verplicht om loonheffingen in te houden en aan de fiscus af te dragen. De regeling is ooit bedacht om mensen die geen werknemer zijn via de loonheffing toch onder de sociale zekerheid te brengen, maar wordt nu gebruikt om maar geen arbeidsovereenkomsten aan te bieden.

Wie in een fictief dienstverband werkt is geen werknemer in arbeidsrechtelijke zin maar geniet wel gedeeltelijk dezelfde bescherming, in ieder geval van de werknemersverzekeringen. Wie in een fictief dienstverband werkt wordt beschermd tegen inkomensverlies bij ziekte, arbeidsongeschiktheid en werkloosheid.

De gelijkgesteldenregeling is van toepassing als:

- persoonlijke arbeid wordt verricht op doorgaans ten minste 2 dagen per week;
- het bruto-inkomen over een week doorgaans ten minste 2/5 bedraagt van het voor de werknemer geldende minimumloon en minimumvakantiebijslag;
- de arbeidsverhouding minstens één maand duurt, waarbij dit niet geldt indien twee arbeidsverhoudingen elkaar één maand opvolgen.

Deze fictie kunnen partijen uitschakelen: opting out. Bij toepassing van de tussenkomst-fictie speelt de duur van de overeenkomst, en daarmee de afhankelijkheid van dezelfde opdrachtgever, een rol.

4. BTW verrekenen met zelfstandigen (tarieven met 21% verlagen): Juridisch gesproken kan een opdrachtgever een ander (lager) tarief gaan rekenen maar netjes is dit niet. Het is dan aan de zelfstandige om een dergelijk (uitgekleed) aanbod te aanvaarden of te weigeren. Maar wat doe je als het aanbod beperkt is?
5. Uniforce Constructie of ZZP BV: Zelfstandigen worden gedwongen om een BV op te richten met Uniforce als medeaandeelhouder. Dit is alleen (fiscaal) interessant bij een omzet boven de €100.000,-. Deze constructie is door de Belastingdienst jaren geleden goedgekeurd. FNV wil dat dit wordt teruggedraaid.
6. Zelfstandigen krijgen geen werk meer aangeboden. Opdrachtgevers kiezen er voor om werk uit te stellen omdat zij de onzekerheid te groot vinden. We zien dit nu al, maar vanwege de angst voor handhaving vanaf mei 2017 worden er significant minder opdrachten gesloten met een looptijd na 1 mei 2017.

Geluiden uit sectoren

Bouw

Positief is de modelovereenkomst afbouw opgesteld samen met CNV en NOA (ondernemersvereniging afbouw), zzp modelovereenkomst bouw en dakdekkers in voorbereiding (met de werkgevers/opdrachtgevers). Hiermee gaan we schijnzelfstandigheid gezamenlijk tegen en krijgen zelfstandigen en opdrachtgevers de gewenste duidelijkheid over werken met zelfstandigen. Dit was nooit gelukt zonder Wet DBA en het afschaffen van de VAR.

Veel werkgevers kiezen nu voor overleg met ons om te praten over werken met zelfstandigen waar dat voorheen niet mogelijk was. Ook een verzoek om bij een bouwleverancier een presentatie te geven voor hun klanten (zelfstandigen en opdrachtgevers) over de Wet DBA en modelovereenkomsten.

Vanuit de leden van sector Bouw zijn er weinig voorbeelden van opdrachtgevers die weigeren hun opdrachten te verstrekken, wel veel onduidelijkheid en behoefte aan informatie.

Vanuit zelfstandigen zijn er wel vragen over hoe samen te werken met andere zelfstandigen indien zich een grote opdracht voordoet. Dit geeft ook gelegenheid om te praten over aansprakelijkheid en zaken vooraf regelen bij het gezamenlijk werken aan een klus.

Negatieve geluiden zijn er echter ook. De modelovereenkomst bouw laat (te) lang op zich wachten omdat achterban Bouwend Nederland veel tijd nodig heeft om constructies aan te passen aan wat volgens rechtspraak mogelijk is voor werken met zelfstandigen. Daarom ondertussen veel

modelovereenkomsten ingediend (400) bij de Belastingdienst door bouwbedrijven. Onduidelijkheid over wat wel en niet kan is voor uitvoerders op de bouwlocaties lastig voor werken met zelfstandigen. Nog niet veel reacties van zelfstandigen ontvangen dat ze werk mislopen gelukkig. Paniek zaaien door payrollbureaus is schering en inslag, nu weer Payrollmasters in de Cobouw die waarschuwen dat het werken met zelfstandigen vaak niet meer zou kunnen en dat – hoe verrassend - payroll de oplossing is. Ook BOVIB en ONL zaaien paniek, met als oplossing payroll. Conclusie Wet DBA doet (samen met cao afspraken bouw), langzaam zijn werk in de sector bouw. Tijd is nodig om constructies boven water te krijgen en om gezamenlijk oplossingen te zoeken.

Geluiden uit sectoren

Onderwijs

Bij een aantal Hogescholen krijgen zelfstandigen geen werk meer aangeboden: Een Hogeschool uit het midden van het land heeft 400 van de ruim 1000 zelfstandigen laten weten dat ze geen opdrachten meer krijgen. De overige zelfstandigen krijgen een Modelovereenkomst aangeboden (beperkt aantal) of mogen via tussenkomst van een uitzendbureau of detachingsbureau werken. In het kunstenunderwijs wordt van oudsher veel met zelfstandigen gewerkt, veelal kunstenaars die ook lesgeven. Instellingen namen daar vorig jaar al het zekere voor het onzekere en gastdocenten in loondienst hebben genomen. Punt is dat veel mensen dat eigenlijk niet wilden. De vraag is of het een verbetering is. Dat hangt af van het aantal uren en de vastigheid die het aanbod met zich meebrengt.

Geluiden uit sectoren

Overig

Bij veel opdrachtgevers onzekerheid en wordt het overgangsjaar niet benut, maar wordt er voorgesorteerd op een gegronde of ongegronde angst op controle in 2017. We zien de rol van intermediairs toenemen. Veel opdrachtgevers vinden het te ingewikkeld en besteden risico's en rompslomp uit. Meestal gaat dit ten koste van het tarief van de zzp'ers. Leden van FNV Zelfstandigen laten weten dat ze het allemaal veel ingewikkelder vinden dan nodig. Een voorbeeld om dit te illustreren zijn de afloskapiteins. Nog geen tien jaar geleden zijn er voor deze sector een aantal procedures gevoerd over de vraag onder welke voorwaarden een afloskapitein als zelfstandig kon werken. Dit heeft geleid tot een convenant. Op verzoek van een aantal leden heeft FNV Zelfstandigen samen met de opdrachtgevers een modelovereenkomst gesloten. Misschien is deze overeenkomst overbodig, er was immers een convenant. De modelovereenkomst is veel uitvoeriger en gedetailleerder dan het convenant en dan de overeenkomst tot nu toe in de branche. Dit leidt ertoe dat FNV Zelfstandigen gebeld is door leden waarvan hun opdrachtgever geen vertrouwen heeft in de modelovereenkomst, omdat zij het convenant en de overeenkomsten die voorheen in de branche gebruikelijk waren er niet meer in terug herkennen.

Belang overgangperiode

Veel opdrachtgevers hebben jarenlang geprofiteerd van de flexibele en soms goedkopere zelfstandigen, die alle ondernemersrisico's liepen, terwijl de opdrachtgever gevrijwaard was. De Wet DBA is bedoeld om die balans te herstellen. Wij zien echter nog steeds dat opdrachtgevers risico's willen vermijden en kosten afwentelen op de zelfstandigen, die hun inkomsten de afgelopen 7 jaar al met een kwart hebben zien dalen. Dit moet stoppen.

Sommige zelfstandigen zijn feitelijk werknemers. Deze groep moet echter wel de tijd krijgen voor het stopzetten van een eigen onderneming. Lopende verplichtingen zoals verzekeringen, auto van de

zaak, bedrijfsruimte, pensioen en website en zo voort, kun je niet van het ene op het andere moment stopzetten. Opdrachtgevers moeten er van doordrongen worden dat die tijd er is en dat ze mensen niet per direct een arbeidsovereenkomst moeten aanbieden.

Een ander knelpunt is dat de Wet DBA alleen op het niveau van de arbeidsrelatie toetst. Veel zelfstandigen hebben meerdere opdrachtgevers. Het kan financieel erg ongunstig uitpakken als je een deel zelfstandigen, een deel werknemer en een deel payroller bent. Ook de nadelige gevolgen hiervan mogen niet voor rekening van de zelfstandige komen.

Tot slot

De Wet DBA moet nu zijn beslag krijgen. Wanneer de indruk wordt gewekt dat de Wet DBA mogelijk wordt teruggedraaid blijven onwillige opdrachtgevers en werkgevers 'op hun handen zitten'. De FNV is uiteraard altijd bereid om met opdrachtgevers en werkgevers in overleg te treden.

Vragen?

Josien van Breda 06 23 42 48 07

jvbreda@fnvzpz.nl

Peter van den Bunder 06 42 56 25 32

p.van.den.bunder@fnv-kiem.nl